

Abonamentul:

pe 1 an 6 cor.
pe 1/2 an 3—
pe 1/4 an 1.50

ROMANIA:

pe 1 an 10 lei
pe 1/2 an 5—

TARA NOASTRA

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ.

Redacția
și
administrația

SIBIU
NAGYSZEBEN
strada Morii 8.

Schimbare politică în România.

În-vieța politică a Regatului român s'au făcut în timpul din urmă schimbări, cari nu pot fi trecute cu vederea nici de noi, căci orice schimbare în politica internă a țării românești se resfrânge în o măsură oare-care și în afară și privește până la un punct și pe Români din alte state.

Intâmplarea, din care se desface noua situație, este retragerea d-lui D. A. Sturdza din mișcarea politică. După cincizeci de ani de activitate publică, ca om de stat și ca muncitor zilnic în ale științei, această mare energie a obosit și s'a retras pentru totdeauna de pe platformă. Iar când personalități puternice, de numele cărora se leagă epoce și fapte istorice și cari în politica unui stat reprezentau un anume sistem și anumite credințe, se dau la o parte, ei lasă pururea un gol în urma lor și lumea se întreabă cu drept cuvânt: ce are să urmeze?

Direcțiunea în care D. A. Sturdza a căutat să se facă folositor e cunoscută. Șovinist în cele naționale, ca toți contemporanii săi din vechea și puternica generație, cu cari împreună a contribuit la crearea României moderne; cu tact și pătrundere de fin diplomat european în relațiunile externe ale statului; cu gândul și grija vecinic atântite spre păturile de jos ale cetățenilor, cărora le recunoștea un drept din ce în ce mai

larg la viața politică; cu un simț real și neîntrecut echilibru în finanțarea statului, — D. A. Sturdza reprezintă pe omul pașilor cumpăniți în calea progresului țării sale.

Și în urma lui?

Din încrederea Suveranului și a partidului liberal, a cărui majoritate conduce astăzi destinele Regatului, frânele guvernului au fost trecute d-lui Ionel Brătianu, fiul mai mare al celui mai merituos bărbat de stat al României. Crescut în tradiții liberale, moștenind de-acasă stăruința în muncă pentru binele public, d-l Brătianu este astăzi un bărbat oțelit în luptele politice, căci timp aproape de două decenii a luat parte activă la opera de consolidare a țării și ca ministru în diferite rezorturi, cât și ca parlamentar distins, ș-a afirmat acele însușiri de om de stat, cari îl impuneau de sine.

Chemarea d-lui Brătianu la cârma statului și în fruntea unuia din cele mai puternice partide istorice din țară, înseamnă fără îndoială un punct de evoluție în noaua politică a României, căci prin desemnarea lui de conducător se recunoaște generației mai tinere dreptul și timpul sosit de a-și imprimă acum ea caracterul întregii vieți publice. Retragerea d-lui Sturdza și intrarea d-lui Brătianu nu este un simplu schimb de persoane, ci un punct de întâlnire între două generații, o premenire evidentă de forțe, o întreagă schimbare de sisteme.

D-l Brătianu va aduce în viața statului, în mod firesc, sufletul generației

sale. Acest suflet se caracterizează prin realism mai mult și prin visare mai puțină; prin renunțarea la tot ce e vag, incert și orbicare și prin înaintarea sigură către ținte pozitive. O judecată limpede și repede, o pasiune caldă în acțiuni, o înțelegere a trebuințelor imediate și o ureche deschisă pentru șoptele și spiritul vremii, iată ce se observă la generația nouă.

Dar ceea ce o ridică așa de mult de-asupra generației trecute, este zelul cu care a pornit la înfăptuirea idealurilor bătrânilor apuși. Ceea ce bătrânii, în elanul lor patriotic, au visat numai; ceea ce Alexandri a cântat și Kogălniceanu a cuvântat numai, — frumoasele idei de paradă de odinioară despre ridicarea claselor de jos ale populației la o stare morală și materială mai bună, abia acum se apropie de o justă înțelegere și de o practică deslegare. Generația tinăra ș-a afirmat existența și rostul ei prin intrarea entuziastă în realizarea acestor probleme și d-l Brătianu fiind interpretul genuin al acestor nizuințe, reușita operei de regenerare a maselor pare a fi asigurată.

Noi, doritori a vedea cât mai curând îmbunătățită soarta mulțimei pe care se sprijină statul român, legăm mari nădejdi de această primenire și așteptăm cu multă râvnă rezultatele politice ce va inaugura noul conducător.

VIEȚA LITERARĂ.

O nouă ediție a poeziilor lui Gh. Asachi.

Gheorghe Asachi are desigur o frumoasă pagină în istoria noastră culturală, dar greșesc aceia cari îi exagerează meritele literare. Ca neobosit tovarăș al marelui Mitropolit moldovean Veniamin, ca iscusit organizator al școalelor cu ajutorul marelui număr de dascăli ardeleni, ca unul din întemeietorii ziaristicii și ca inițiator în diferite direcțiuni ale culturii naționale, el ș-a câștigat un nume vrednic de stimă, cu toată puțină coerență, a muncii sale multilaterale. Dar în apostolica sa activitate, partea literară i-a rămas fără îndoială cea mai slabă, căci pentru aceasta nici nu eră artist îndeajuns, nici simțul limbei românești nu-l avea în destulă măsură și nici nu eră stăpân pe o cugetare mai limpede și mai robustă, ca de pildă contemporanul său ceva mai tinăr, Eliade-Rădulescu, care în Muntenia îndeplinea cam aceiaș misiune ca Asachi în Moldova.

Din momentul în care începe să scrie versuri — unele sunt datate din 1810 — Asachi rămâne acelaș, ca scriitor. Limba lui nu evoluează și forma lui nu se descarcă. Vine anul 1840 și 1844 cu apariția tinerei generații moldovene prin care s'a renăscut limba română; apare admirabilul Negruzzi cu proza lui și Alexandri cu vo-

lumele de balade populare și totul reinviază, numai Asachi rămâne surd la toate și continuă, în forme greoaie și cu cuvinte latino-grece, a cânta subiecte străine, naționale și anacreontice. Lui i se adresează, de nu ne înșelăm, epigrama lui Hrisoverghi:

*Muza ta în românește
Greco-latino grăiește.*

În mijlocul mișcării literare din Iași a fost el, ce e drept, multă vreme. În salonul lui, unde fermecătoarea-i fiică Ermiona răspânda o vrajă deosebită, se adună multă lume, dar mai cu seamă actori și scriitori de-a doua mână. Aceia însă, cari au adus lumină nouă în câmpia tinăra a literelor române, talentele cele mari și înțeleghătoare, cari au alcătuit epoca dela 1848, n'au ținut nici odată prea mult la opera bătrânului om al școalei. Abia Negruzzi de se îndură a-l socoti printre cei șapte poeți, cari la 1845 formau „pleiada” literaturii române, dar se găseau alții cari să glumească pe socoteala lui Negruzzi, pentru că îl primise și pe Asachi printre „stele”.

Dece Asachi nu poate fi socotit printre poeții noștri de frunte?

Pentru că, mai întâi, nu este un poet original. Om cult, cunoscător al poeziei clasice, a versificat multe subiecte străine; a imitat toate formele posibile, dela cei mai vechi până la cei mai moderni: sonete incetibile după Petrarca, ode greoaie după Lamartine, strofe în genul lui Ana-

creon și satire după Boileau. E atâta străinism și atâta imitație în toate aceste, încât un Asachi propriu zis nici nu există, numai un tâlmăcitor, care luptă și se trudește din greu, ca în limba sa neformată încă, în versurile acele factice și adeseori schiopătânde să comunice motivele de inspirație ale altora. De aceea poeziile lui Asachi sunt așa de Ingrămădite de nume alegorice străine, de zei și zine ca *Joaze (!)*, *Atina* și *Febus*, de *Naiade* și *Sirene*, îmbrăcate într'un cadru romantic, banalizat și șters. De aceea e așa de puțin suflet și căldură în ele.

Versurile în cari Asachi dă ceva mai mult dela sine sunt de două categorii: unele de ocazie, — căci, ca orice poet fără inspirații adânci, iubea mult să versifice la zilele festive — și altele patriotice. Cele dintâi sunt poate cele mai ușoare de cetit din toate și mai curgătoare ca formă, cum este de pildă următorul „Imn” dedicat Moldovenilor, cu ocazia anului nou 1832:

*Din tronul cel de stele,
O Doamne, ia aminte!
A fiilor, părinte,
Ascultă ruga 'n cer.*

*Pe anul ce acuma
Din sânul tău derază,
Îl binecuvintează
Cu cei ce-l vor urmă.*

Vin bătrâni la rând...

Avem în sfârșit, pecetea adevărată a tendințelor actualului guvern față de noi. E cunoscută coarda pe care au cântat totdeauna corifeii politicianismului maghiar. Intreagă agitația naționalităților, — spuneau acești politicieni, — e o scornitură a unor temperamente înfierbântate, căci elementele serioase, oamenii cumpăniți au fost totdeauna și sunt și astăzi moderați în pretențiile lor cari pot fi apreciate de guvern. S'a spus totdeauna din partea dușmanilor noștri — și s'au găsit și între noi oameni cari acceptau această judecată, — că persecuțiile în Ungaria sunt îndreptate numai împotriva tulburătorilor ordinii de stat și că prin suprimarea violenței și prin atitudini de moderațiune s'ar putea creă o platformă de înțelegere între noi și guvernul acestei țări. Întâlneai zilnic oameni în rândurile noastre cari spuneau că e destul să potolim tonul în ziariștica noastră și ni se vor împușină procesele. Ni se cerea cumpăt și prudență în atitudini, se vorbea uneori chiar de neastâmpărul nostru tineresc și pe când domnul Iorga ne recomandă calmul și proverbiala înțelepciune a șerpilor, câți dintre oamenii noștri nu ne invocau formula desăvârșitei maturități politice: „Suaviter in modo, fortiter in re”...

Ei bine: „suaviter in modo”. Guvernul actual a dat în sfârșit o strașnică desmințire acestei axiome clasice. Zilele aceste a fost tras în cercetare d-l Aurel Mureșianu pentru o serie de articole publicate în numărul jubilar al „Gazetei”. Morții și vii au fost dați în judecată și vor fi chemați să deie seamă la curtea cu jurați din Târgul-Murășului. Morții Mihail Cogălniceanu, Timotei Cipariu și Traian H. Pop, probabil nu vor ascultă chemarea abilului procuror al vremilor schimbate... Se vor înfățișa însă următorii împricinați:

George Pop de Băsești
Parteniu Cosma
Aurel Mureșianu
Francisc Hossu Longin
Dr. Cassiu Mantiu
Caius Brediceanu — și
George Simu.

Cetiți și recetiți din nou această listă și veți vedea că nu tineri imberbi cu pretenții

exagerate, ci bătrânii noștri se vor duce pe banca acuzaților. Se vor duce oamenii noștri al căror cumpăt nu poate fi tras la îndoială, a căror căruntețe de nestori va fi cea mai bună dovadă, cel mai vorbitor argument al stărilor politice din Ungaria. Prezența acestor bătrâni acuzați de agitație pentru rânduri potolite și povește bătrânești, va izbuti să convingă pe toți cari vor să cunoască soarta noastră, că actualii deșezari ai puterii de stat în această țară nenorocită strivesc cu aceiaș îndărătnicie orice manifestație de vitalitate a poporului nostru.

Noi „agitatorii” zilnici stăm liniștiți în fața acestui nou act de volnicie. Acest proces de agitație e un prilej de cimentare a desăvârșitei unități sufletești între două generații care întărește credința în triumful cauzei noastre. Iar acești bătrâni, căror le-a fost dat s'ajungă sbuciumul zilelor noastre, pot fi încredințați că temnița care le-a fost hărăzită drept răsplată pentru o vieță de muncă și cinste e menită a curmă principiul axiomei: „suaviter in modo”...

Crezul politic al zilelor noastre se va rezumă de-aici înainte în altă maximă latinească:

«Si vis pacem, parra bellum!»

In preajma căderii.

Astăzi numai presa oficială mai are îndrăzneala să afirme că situația politică creată de gospodăria coaliționistă nu e critică și că zvonurile despre izbucnirea unei crize guvernamentale sunt lipsite de temei. Numai presa oficială și poate, miniștri ungari interesați se mai leagă în nădejdea mântuirii.

Lumea politică, însă, și presa serioasă a monarhiei, constată cu unanimitate că am ajuns în pragul crizei de cabinet, care va trebui să izbucnească în cel mai apropiat viitor. A sosit sfârșitul stăpânirii coaliționiste.

Criza ce stă să izbucnească acum își are germenii în evenimentele politice ale anilor din urmă. Chiar și felul și, mai ales, condițiile între cari a primit coaliția să alcătuiască guvernul nu-i prooroceau o vieță liniștită. Coaliția a adus cu sine baccilul crizei, pe care nu l-a

putut stârpi conduita ei în cursul vremilor. În măsura în care partidele guvernamentale și-au abandonat și renegat principiile pentru cari luptaseră înainte; în măsura în care votau proiectele combătute odinioară de ele, — în aceiaș măsură se sporeau baccilii crizei infectând întreaga noastră vieță publică.

Eră și greu să muncești sprijinit de niște elemente eterogene unite numai de interese particulare și momentane; guvernul coaliționist nu putea să aibă viitor câtă vreme nu se putea sprijini pe-o majoritate compactă și omogenă, ci numai pe niște partide pe cari le-a strâns în aceiaș tabără dorul de-a se împărtași de pradă, cari, însă, pândeau mometul și prilejul să-și poată despoia tovarășii de arme de partea lor de pradă. Frecările între constituționali și independiști, între independiști și poporali, între poporali și constituționali, erau la ordinea zilei... Eră un singur mijloc care ar fi putut salvă aparențele măcar: fuziunea partidelor... Un mijloc, însă, care cerea mai multe jertfe și mai multă desinteresare decât puteau să ofere partidele coaliției. Și fuziunea n'a reușit, iar baccilii crizei s'au sporit din nou.

De fuziune a fost lipsă pentru asigurarea chestiilor ce mai rămăseseră ne-rezolvite: urcarea contingentului recruților și prelungirea concesiilor băncii austro-ungare. Nefăcându-se fuziunea, a trebuit să vină criza, cum a și venit. Și s'au pornit miniștri la Viena.

Cel dintâi a fost ministrul-prezident Wekerle care l-a informat pe Majestatea Sa despre grava situație politică; a urmat, apoi, ministrul de interne Andrássy care a cerut dela Maj. Sa să-și dea invoirea ca discuția proiectului de lege despre reforma electorală să se amâne până la toamnă; al treilea a fost ministrul de culte contele Apponyi, care a fost în audiență în calitate de membru al partidului independist și ca reprezentant al ministrului de comerț Kossuth — bolnav. (Bolnav... de câteori se agravează situația și se așteaptă dela miniștri declarații); al patrulea nu e decât

Nici casa, nici câmpia
Cu grindini, cu furtună,
Cu fulgeri ce detună
Nu ni-le mai certă.

Pe vasul nou, ce duce
A patriei noastre soarte
Lui zefir ca să-l poarte
Spre țărnuțel cel dorit.

Moldovei fericirea,
O, Doamne, ntemeiaz-o
Urma-ii noștri vaz-o
Din zi în zi sporind.

Idei mai luminoase însă, sau imagini poetice mai frapante n'o să găsim nici în aceste urări, precum nu există nici în șirul de poezioare lirice, în cari amorul „nobil și virtuos” își joacă șagalic rolul său nevinovat din mitologia greacă. Tot astfel o pățim și cu poeziile lui naționale.

Ca toți apostolii culturii române din vremuri, Asachi ținea să accentueze originea noastră latină și o făcea și în o mare parte a poeziilor sale. Petrecerea sa prin Italia și reacțiunea împotriva fanariotilor erau două motive cari îl făceau să stăruiască și mai mult în direcția patriotică. Roma eternă și Dacia nenorocită, dar vitează, erau pentru dânsul două izvoare de entuziasm superficial, din cari ș-a creat, între

altele, cunoscuta legendă, „Dochia și Traian”, tratată destul de confuz, — o legendă care, prin traducere și prin muzica ei a ajuns la oarecare popularitate și ar merita într'adevăr o prelucrare de cătră o mână de artist.

Ce mică este valoarea lui Asachi ca poet patriotic s'ar putea dovedi prin o singură comparație. Și el, și Bolintineanu, ceva mai târziu, au fixat momentul istoric dintre Stefan cel Mare și mamă-sa. Când, biruit, Stefan cel mare se întoarce la cetatea sa, cerând mamei sale să-l lase să intre, iată cum se petrece scena după Asachi:

„Când de zi se luminează, cu a lui putere
La cetate Stefan vine și intrare cere
Dar Elena imnoasă de pe ziduri zice:
„Biruit nu vou să intre fiul meu aice.
Fiule, întâia oară te văd fără vântă
Totdeauna biruit-ai cu dreptate sfântă,
Eu nu pot deschide-acuma a cetății poarte
Pe eroi în câmp așteaptă triumful sau moarte,
Mergi adună a ta oaste, zboară pe peire
In a ta virtute patria aște mântuire,
Asta-i singura nădejde, voia maicei tale
De-i cădea și eu urma-voiu pe a morții cale”.

Aceiaș scenă însă la Bolintineanu, care nu are, ca Asachi, totdeauna obiceiul de a povesti în rime o bucată de proză, se petrece în acest chip:

„Ce spui tu, străine? Stefan e departe
Brațul său prin taberi mii de morți împarte.
Eu sunt a sa mamă, el e fiul meu,
De ești tu acela, nu-ți sunt mamă eu.

Însă dacă cerul, vrând să'ngreuneze
Anii vieții mele și să mă'ntristeze,
Nobilul său suflet astfel l-a schimbat;
Dacă tu ești Stefan cu adevărat;
Apoi tu aicea fără biruință
Nu poți ca să intri cu a mea voință;
Du-te la oștire, pentru țara mori
Și-ți va fi mormântu 'necunat cu flori”.

Evident, Asachi are mult mai puțin talent ca Bolintineanu pentru înfățișarea în o haină cu adevărat poetică a momentelor istorice. De aceea, la o editare din nou a poeziilor lui — cum este cea din Valenii de munte, apărută de curând în 255 pagini — ar fi trebuit să se țină seamă de multele-i stângăcii și să se facă o selecție pe sprânceană. Asachi nu mai face parte dintre scriitorii, cari merită să fie reinviați pe de-a întregul nici măcar ca titlu de document literar-istoric. Din tot ce-a scris el, fabulele (cari nu sunt cuprinse în volumul de poezii, de care vorbim) sunt cele mai rezistente, căci fiind scurte, ușoare de înțeles și localizate după alții, mai pot fi cetite și astăzi. Din celelalte poezii însă abia vre-o câteva mostre sau strofe reslete dacă mai trebuie reținute și răspândite. Locul lui Asachi e într'o antologie, nu în o ediție completă.

II. Chendi.

„viitor“ ministru și actualul prezident al Camerei deputaților Justh Gyula.

Audiențele aceste sunt dovada cea mai vădită că stăm în pragul unei crize de guvern. Maj. Sa a acordat aceste audiențe ca să aflu de la miniștri săi prin ce mijloace s'ar putea înlătura criza sau, dacă asta nu mai e cu putință, cum și prin cine s'ar putea înlocui actualul guvern și majoritatea lui.

„Criza, ce-i drept nu e formală — zice „N. Fr. Presse“ din Viena — dar a izbucnit în momentul în care guvernul a fost nevoit să recunoască că proiectul de lege despre reforma electorală nu va fi votat nici în secții, nici în Cameră... Un guvern care nu e sigur pe majoritatea sa într-o chestie de ordin superior — e ajuns în situație critică. Nu e verosimil ca actuala coaliție să poată salva situația și astfel izbucnirea crizei nu se mai poate împiedeca“.

În același ton pesimist scrie și „Fremdenblatt“, organul ministerului de externe, și „Vaterland“ care e inspirat din cercuri ce stau aproape de moștenitorul tronului.

„Amânarea discuției asupra proiectului de lege a reformei electorale înseamnă revocarea aceluia proiect!“ scrie „Fremdenblatt“ și adaugă că în ce privește chestia băncii naționale maghiare — Viena nu-și va putea da învoirea la desființarea băncii comune, fiindcă nu poate lucra împotriva intereselor monarhiei.

Concesii pe terenul militar nu se acordă; banca națională maghiară rămâne și pe viitor un vis efemer; de altă parte contingentul recruților trebuie urcat și proiectul de reformă electorală modificat până în temelii, — ce șanse îi mai rămân guvernului?

Drumurile la Viena sunt preludiile căderii. Ele prepară situația urmașilor? Și acești urmași?... Vor fi poate independenții, cu un nou guvern de tranziție și noi crize.

Și-apoi va trebui să vină rândul nostru, al celor desconsiderați și dați uitării.

Reconstituirea organelor bisericesti

În anul acesta se face reorganizarea tuturor corporațiilor bisericesti din metropoliia noastră ortodoxă răsăriteană pe un nou period de 3 ani. La aparență aceste organizări nu ar avea mare importanță — cel puțin unii cred că este irelevant, cine intră în această corporație de jos până sus.

Noi nu împărtășim aceste vederi.

Din contră, ținem că înflorirea, buna stare, pacea, în parohie, în protopresbiterat și în eparhie este condiționată dela persoanele cari ajung ca conducători.

Dacă elemente de cinste, oameni de ordine, bărbați integri și cu gânduri bune pentru binele obștei au intrat în corporațiile bisericesti — toate afacerile își vor afla rezolvarea lor legală și cinstită.

Dacă vor lua conducerea elemente de puțină hărnicie, oamenii interesului și ai banului, atunci se vor ține lanț fără-delegile, căci de regulă cei slabi de înger de jos — au sprijin în cei de sus — fiind toți de o pănură, toți de credință, că lor are să le meargă bine, ei să-și aflu cuvenite mulțumiri și onoruri, iar cei săraci și fără protectori pot lua în mână bățul pribegiei.

Ne plângem des contra organelor stăpânirii, ne doare inima când vedem că în administrație multe fărădelegi rămân nepedepsite — dela primărie până la ministrul de interne — dar avem mângăere că cei ce le fac sunt oameni ai altei stăpâniri, sunt streini de legea și limba noastră, le comit pentru că afurisita de politică le cere, ca să calce preste cele mai elementare datorii de cauză, de equitate și bunăcuviință.

În biserică, în școala noastră constituțională, atari apariții însă sunt condamnabile și de aceea vom stărui ca sub toate împrejurările să între toate elementele cinstite, toți factorii, cari vor să curețe neghina din grâu, toți aceia cari au dragoste cătră biserică și cătră

instituțiile ei, fie ei de orice părere, aparțină ei oricărei grupări de vederi sau interese. Și mai ales ne îndreptăm glasul împotriva poruncilor cari se fac de sus. Nimic mai prost, ca alegeri octroate, persoane impuse, deputați aleși în cercuri unde nu i cunoaște nime și nu le-a auzit nime de nume.

Acei oameni, să ni se ierte, nu pot reprezenta cercul, nu-i cunosc durerile, nu-i cunosc lipsele, nu cunosc ranele cari trebuie curate și vindecate.

Aceștia, cel mult pot fi reprezentanți ai intereselor generale, dar nu sprijinitori ai cercului care i-a trimis la comanda de sus.

Legea școlară din 1907 cere ca în comitetele parohiale să între oamenii cei mai cu durere de inimă pentru comuna bisericască și pentru poporul din parohie, cere, ca fiecare membru să aibă conștiința datoriei de a apăra școala și prin ea limba noastră de amestecul străin.

Dacă nu am avea și alte interese mari, — cum sunt chivernisirea banilor, morala publică și alte de soiul acestora, ar trebui să insistăm cu toată tăria, ca oamenii cei mai iscușiți să între în comitetele parohiale, ca să apere școlăle, aceste fortărețe ale graiului românesc.

Și dacă în parohie e lipsă de elementele curate — același lucru îl pretindem dela organele din protopresbiterat.

Să controleze pe protopopi — să-i facă să își îndeplinească toți datorința, să nu sufere ca unii dintre ei să aranjeze numai afaceri de interes propriu, ci să caute, ca în sfera lor de activitate, să promoveze și interesele cele mari ale neamului, pentru că e dureros să-i vezi ostenind numai pentru de a întregi posturi de învățători și preoți și în același timp neavând nici o dragoste pentru alte afaceri, cari se țin de resortul lor, între cari cea mai de căpetenie este grija de soartea și de progresul moral și material al comunelor bisericesti.

Și mergând pe aceiaș scară în sus, sinoadele eparhiale, să curețe din sinul lor pe dușmanii declarați ai bisericeii, pe

Cronica rimată.

Ideal burghes.

În dulcea țară românească
Poetul, fie cât de mic,
Așteaptă dornic să sosească
O zi când n'o mai scri nimic...

Trăim cu toți în locuri sfinte...
Ca un poet ce mă respect
Mi-am făurit și eu în minte
Al viitorului proiect:

Visez o viață regulată
Cu nopți dormite regulat,
De astăzi nu mă mai îmbată
Ce până eri m'a îmbătat..

Nocturnele plimbări pe stradă,
Culcările în zori de zi,
Pe capul altora să cadă:
„Boem“, de azi nu voi mai fi!..

Nici cântecul de filomelă
Nici stelele nu le mai cânt:
Ci-mi voi lua la birt cartelă,
Ca oamenii de pe pământ..

Mânca-voiu bine — ce-o să-mi placă! —
Mișmaș la masă un păhar,
Mâncarea bună-o să mă facă,
Romantic și umanitar...

Mă duci zadarnic în ispită,
Al nemuririi vag trusou!
Eu vreau o viață liniștită
Cu ore fixe de birou...

Plimbări (o oră, ca un rege)
În cișmigiul nostru mic,
Și-n patru luni ajung, pe lege,
Cât Sandu-Aldea de voinic...

O mână cu-alta 'mpreună
Colea subț piept să mi-le pui,
„Să-mi fie somnul lin“, mă tată,
Și lira s'o atârni în cui,

C'asa e 'n dulcea Românie:
Poetul fie mare, mic,
Așteaptă dornic ca să vie
O zi când n'o mai scri nimic!..

E. Victor.

Păcăleala.

Jean Reibrach, autorul nuvelei pe care o publicăm în numărul de azi, s'a născut la 1855, în orașul Guors, pe Rhôn. A făcut școala militară dela Saint-Cyr, de unde a eșit ofițer de infanterie, și a stat în armată până la gradul de căpitan, când a dimisionat, pentru a se consacra literaturii, spre care-l mâna temperamentul său independent și gusturile sale nepotrivite cu disciplina militară. În primele sale scrieri, cari se disting printr'un spirit de observație și o analiză foarte intensă, se văd încă reminiscențe din viața de casarmă; mai târziu însă; evoluează și începe

a da la lumină, romane și piese de teatru, unde se simte puternicul interes care-l atrage spre luptele de sentiment la clasele sociale. Cităm dintre cele mai importante lucrări ale sale: Un coiu de bataille, La Vie brutale, La Gamelle, Les Sirènes, La Crise, La force de l'amour, La Nouvelle beauté.

De o lună aproape *Canicula*, romanul lui Robert Haltz, apărea în *Gazeta*... și totuș directorul Salvat nu dădu-se nici un gologan. Mereu amână, azi făgăduia și mâine se scuza, altădată nu eră acasă, apoi numai răspunde de loc.

— Oh! oh! zice Robert Haltz, dacă e așa apoi vei vede tu.

Luă o trăsură și merse într'o stradă strimță unde se urcă la etajul al cincilea al unei case vechi; și acolo într'o odaie săracă, fără foc îl găsi pe Foureade.

Foureade eră încă foarte tânăr.

Acum trei luni, când Salvat îi ceruse un foileton, Haltz se gândise la dansul.

Suma oferită eră foarte mare și Haltz mai mult ca oricare altul eră prins în teribilul vârtej parizian, unde trebuie să chiebtuiești mai mult. Nefiind în stare să-și restrângă trebuințele, plătea fiecare amantă nouă cu câte-o carte nouă; și, în fiecare lună, neputând-o scoate la capăt, conchidea că trebuie să muncească mai mult. Dar puterile productive au o margine, chiar când le încordezi până a riscă anemia cerebrală; și fiind încărcat de lucru, Haltz sta la indoială să primească și oferta lui Salvat, când în creierul lui

ceice bat alte cărări și în Consistorii să trimeată numai persoanele cele mai distinse: înțelegem intelect, caracter, muncă neobosită, alipire nețărmurită către biserică și instituțiile ei. Când astfel ne vom înțelege chemarea, toți dela mic până la cel mai mare, atunci ne vom arăta vrednici de constituția bisericeii pe care ne-a dat-o cel mai mare arhieru a cărui aniversare a nașterii o vom sărbători anul acesta.

Dacă și în biserică vom tinde să se falsifice opinia publică, reprezentanții din corporațiuni să nu fie aleși cei adevărați și doriți de obștea comunității, vom înțână neîncredere, nemulțumiri și pe urmă se va ivi o apatie omoritoare de suflete pe întreagă linia.

Elementele distructive, corupte — venale și păcătoase — trebuie date afară din orice organism, dacă e să nu infecteze corpul întreg și să ne aducă pe cap pacostea ngerinței guvernului în cetatea neamului nostru.

În țara românească sfântul sinod a închis ochii și s'a făcut surd la multele jalbe, ce s'au dat contra părintelui Parteniu al Moldovei și a trebuit să vie guvernul să facă ordine. Și lumea s'a bucurat, căci binele îl primești ori de unde îți vine. Pe noi să ne terească D-zeu ca să ajungem la păcatele descoperite dincolo. Să facem noi ordine, căci avem organe și avem putința de a ne administra noi fără nici o ingerință. Controlul e sinodul, e congresul, e sinodul protopopesc. Fie fiecare la locul său și va fi pace, liniște și mulțămire în biserică.

REVISTA POLITICĂ.

Discuția proiectului de dare. Camera deputaților a intrat în discuția proiectului de reformă financiară a lui Wekerle. De câteva zile și multe alte zile înainte Camera va discuta numai acest proiect care, cum îi place guvernului să accentueze cu orice prilej, ar fi să fie un pas însemnat înspre introducerea definitivă a progresivității dărilor, prin ușurarea sarcinilor ce apasă veniturile mici și o taxare mai dreaptă a veniturilor

nici odată lipsit de expediente, răsări ideea unui tovarăș care să facă partea materială a lucrului, să scrie după planurile lui. Nu făceau tot așa și marii pictori ai veacului de mijloc? și el tot așa va face, se va mulțumi să dea operei ultimul lustru, marca de fabrică.

Adevărul vorbind, Foureade nu prea fusese entuziasmat. Mai întâi crezuse într'o colaborare reală și nu într'o muncă de simplu ajutor salariat.

Foureade era un artist conștiincios, incapabil de reclamă și din pricina asta sărăcia îl sili să primească munca sterilă a acestei ciudate colaborări. Bani pe cari îi va câștiga — se gândi Foureade — îi vor îngădui să lucreze apoi în toată tihna la vre-o operă mare și frumoasă. De aceea când după o lună, văzând în sfârșit pe Haltz intrând în odaia lui, fața sa se ilumină de o bucurie așa de puțin ascunsă, încât acesta din urmă înțelese îndată:

Crezi, strigă el răsărind că-ți aduc bani? Te înșeli. Salvet nu plătește. N'am putut lua nici măcar un scont. Dar vom vedea. Îți aduc o idee care face parale.

II.

— Ia spune, Salvet, citești romanul pe care-l publici?

Intrebarea asta i se adresă la un aperitiv la Fortou. Salvet se întoarse și liniștit, ca un

mari, — dar în realitate nu e decât o reformă prin care se fac noii favoruri marilor proprietari.

Deputatul Sándor Pál, care singur mai reprezintă în Camera partidul liberal de odinioară, a fost cel dintâi care, într'un discurs foarte documentat, pe baza datelor statistice ale guvernului, a stărui asupra nedreptății noului proiect.

Nu sarcinile mari ce apasă clasele de jos sunt ușurate, ci sarcinile mici cari se cer dela fericirii proprietari de zeci de mii de jugăre. Afirmațiile sale de necrezut, Sándor Pál și le-a ilustrat cu pilde. Un plugar din Ciaba, proprietar alor 14 jugăre de pământ și a unei case cu două odăi plătește după această avere a sa 280 cor. 06 fil. dare anuală. Un ziler sărac, proprietar al unei case cu o singură odaie și al unei bucăți de pământ de o jumătate de jugăr plătește cu totul 43 cor. 26 fil. Iar marii moșieri? În comitatul Torontalului e o moșie mare de 13,000 de jugăre, iar proprietarul ei plătește cu totul 19,800 cor. dare anuală sau 1 cor. 52 fil. după jugăr! După o altă moșie din comitatul Hont, de 7800 jugăre, se plătește 9280 cor., sau 1 cor. 17 fil. după jugăr, — de vremece micii proprietari plătesc cel puțin câte 3—4 coroane! Și să nu se uite că pământul bun e tot în mâna marilor proprietari.

„Pe când era Széll Kálmán ministru-președinte — zice Sándor Pál — zi de zi veniau la el marii proprietari ca să se plângă cât de grea e darea ce trebuie s'o plătească. Iar câțiva ani în urmă, când Széll ajunsese președintele unei mari bănci care da împrumuturi pe ipotecă, aceiași mari proprietari l-au cercetat din nou ca să-i declare că la votarea împrumuturilor nu trebuie să se țină seamă de dare, fiindcă pământurile aduc venit mult mai mari decât venitul declarat după care plătesc ei dare!“

Declarațiile aceste au fost primite cu sgomotul obicinuit în Camera ungară, cu intreruperi necurmate și contestări eftine.

Mai cităm câteva date interesante.

În Ungaria au fost 1.333,875 de proprietari cu proprietăți mai mici de 5 jugăre, — sau 6·15 la sută din tot pământul arabil! Proprietăți între 5—100 jug. au fost 1.078,069; proprietăți până la 1000 jug. au fost 16406; proprietăți peste 1000 de jugăre 1935. *Acești 1935 de proprietari abia alcătuiesc a suta parte a tuturor proprietarilor din țară și stăpânesc a treia parte a pământului (31·19 procente)! Și mai lămurit: 2400,000 de proprietari au 13 milioane de jug.;*

director de ziar parvenit care are cinismul părerilor lui, izbucni în răs:

— Eu? ce ideie!

Apoi îndată, vorbind la toată lumea:

— Știți, e superb foiletonul meu! Nu primesc decât scrisori de laudă, nici o plângere. Tirajul crește, crește mereu! oh! un talent Haltz asta! chiar redactorii mei citesc foiletonul și până și băieții dela administrație se reped la dansul între două trebi. Apoi afirmă:

— De sigur.

Și după o pauză, cu modestie:

— Mă costă multe parale! dar știam eu ce fac. Eu am nas, îmi cunosc publicul.

Eră să urmeze, dar se oprî văzând că risul molipsește toată lumea.

Ei! cel își bat joc de dansul?

Ce dracu i-a apucat? și zăpăceala lui Salvet mai crescă, când acela care-i pusese întâia întrebare, îi răspunse cu o intonație ciudată, parcă iar fi dat un sfat părintesc:

— Dar totuși citește-ți foiletonul. Vei vedea face să-l cetești.

Salvet dete din umeri, și schimbă vorba.

Dar în curând se sculă și merse repede la redacție.

Deja răsfoise aproape toată colecția, foarte intrigat de cele ce i se spusese și fără să priceapă, când în numerile din urmă, îl izbi apariția unui nou personaj. Acest personaj purtă un

16,406 de proprietari 3·4 milioane și 1945 de proprietari 7·4 milioane de jugăre!

Sándor Pál, firește, a votat împotriva proiectului.

În altă ședință a mai combătut proiectul și fostul ministru de justiție Polonyi.

Dintre naționaliști până acum n'a luat încă nici unul cuvântul.

Justh și Andrassy. Președintele Camerei Justh Gyula, care adeseori se lasă răpit de temperamentul său impulsiv să facă declarații energice, rostite cu glas stentoric, și-a ridicat din nou glasul — în culoarele Camerei, în chestia băncii naționale maghiare.

Această chestie e anume sămburele crizei de astăzi și cauza neînțelegerilor din cabinet. Ministrul de interne Andrassy e aderent al băncii comune, tot ca și Wekerle, iar Apponyi și Kosuth aderenți ai băncii autonome. Andrassy nici nu face taină din vederile sale.

În cursul ședinței de Sâmbătă, a declarat în culoarele Camerei, că e solidar cu ceice vor să rămână și pe viitor banca comună. Fiindcă, însă, cabinetul s'a învoit asupra unei bănci de cartel, se alătură și el la cererea celorlalți miniștri. Dacă banca de cartel nu se va putea, însă, face, Ungaria trebuie să înoiască privilegiul băncii comune.

Declarațiile aceste au fost reportate numai decât președintelui Justh, care a adunat în jurul său câțiva deputați și le-a rostit un *logos* avântat.

„Declarațiile de natura celor făcute de Andrassy primejduiesc acțiunea noastră. Așa nu se poate face politică. Noi trebuie să facem bancă autonomă, iar dacă nu ni se va da voie, vom alcătui din nou o opoziție puternică care va ști să lupte împotriva curentului ce vrea să ne țină în robia economică a Austriei... Starea actuală de înjosire n'o mai putem suferi cu nici un preț...“

Și așa înainte, energic, cu vervă și avânturi opoziționale... Deputații se temeau deja de un conflict între Justh și Andrassy... „Neînțelegerea“ s'a lămurit, însă în curând. Andrassy a declarat că n'a rostit cuvintele ce i se atribuie lui și pacea s'a restabilit. N'a zis nici Justh nimic...

Așa se face politică în parlamentul ungar: se desminte acum ce s'a spus cu o oră înainte.

La Viena!... A început peregrinajul politicianilor la Viena. Mai întâi Wekerle, apoi Andrassy și Apponyi, iar acum Marti președintele

nume ciudat, aproape numele lui: Dolvet. Eră un tip de canalie desăvârșită, care umplea coloanele foiletonului cu infamiile cele mai grozave. Între ele Salvet nu se putu împedea să recunoască unele din trăsurile propriei sale vieți.

Dar ceea ce-l exasperă, e că Dolvet locuia în aceeaș stradă cu el, directorul, în propria lui casă, avea acelaș profit ca dansul, își tunde în aceeaș chip barba, și purtă aceeaș pălărie — o pălărie pe care tot bulevardul o cunoștea — acelaș palton, acelaș baston, avea până și apucăturile lui. Asta eră boacăna.

Salvet trânti colecția, găfăind de mânie. E crud al dracului să fii insultat în propriul tău ziar. Acum pricepea de ce râdea lumea, pricepea de ce se grăbeau redactorii să cetească foiletonul; i se părea că aude risul ascuns al băieților dela administrație. Întreg Parisul se tăvăleă de răs pe socoteala lui. Și el șiretul pe care nimeni încă nu-l păcălise, el habar nu avea. Adevărat, eră caraghios. Pentru a se ușura, Salvet eră ispitit să dea afară întregul personal, începând cu secretarul de redacție. Dar după ce trase o sumedenie de injurături, spiritul lui practic începă se precumpănească. Chiar îi venea să rădă, căci, în calitate de cunoscător, nu putea să nu admire dibăcia farsei.

Se liniști și telegrafie lui Haltz să treacă pela cassă și să primească banii.

Camerei Justh Gyula... Toți colindă la Burgul din Viena ca să „inforneze“ pe Majestatea Sa despre situația politică...

De criză guvernamentală, însă, nici vorbă! Asta o spune guvernul și asta o repetă organele lui. Și într-o zi ne vom trezi cu căderea guvernului, fără să fi premers demisionării cea mai mică criză.

Audiențele până acum, n'au lămurit situația. Curtea din Viena nu s'a declarat încă în nici o privință. E vorba să mai fie chemați în audiență și alți politicieni și numai după ascultarea lor se va aduce hotărâre meritorică.

Impresia generală, însă, e că zilele guvernului coaliționist sunt numărâte.

CRONICA LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ.

Pentru cetitoare și iubitoare de literatură românească nu trebuie să fie indiferentă apariția unui roman nou „Dreptul vieții“ de d-na Irina G. Lecca. Autoarea acestei cărți a debutat până acum abia prin câteva încercări nuvelistice și nici romanul apărut, conceput în formă de memorii — un gen mult iubit de scriitorii străine — nu se ridică la vre-o înălțime artistică și nici măcar teza lucrării, indicată în titlul ei, nu este susținută în vre-un mod original. Așa simple cum sunt însă acele analize de suflet de femeie, cu ușoarele ei sbuciumări de dragoste, ele uimesc prin sinceritatea lor. Descrierea vieții idilice dela țară, interpretarea unui foarte gingaș și necăutat sentiment de mamă și schițarea reușită a câtorva figuri sunt calități, pentru cari mai ales cetitoarele vor rămâne recunoscătoare d-nei Lecca și vor privi cu așteptare și la viitoarele d-sale lucrări. Cartea are 211 pagini, costă 2 lei și se poate procura direct dela autoarea (în Tarcău, jud. Neamțu) sau dela orice librărie din București.

D-l Dr. Iosif Popovici, docent privat la Universitatea din Budapesta, a mai dat la iveală două cărți, cari vor fi de sigur bine primite în lumea noastră filologică literară. Într'un volum, tipărit la Halle, în Germania, a scos o nouă culegere de texte dialectale române din Istria, adăugând la sfârșit un glosar, care este cel mai complect glosar istro-român, din câte s'au tipărit până acum, începând dela 1857, când Ioan Maiorescu, tatăl cunoscutului critic, publicase mai întâi un rezultat

al cercetărilor sale în Istria. Într'un al doilea volum, apărut la Oravița. d-l Iosif Popovici tratează despre *bocete* și comentează rostul lor în viața poporului român, publicând și câteva texte inedite din aceste cântece de morți. Atât lucrarea filologică, cât și cea folclorică, sunt opere serioase și vor contribui, negreșit la reușita d-lui Popovici la una din cele două catedre de limba și literatura română din patrie, devenite vacante prin retragerea d lor Ciocan și Moldovan Gergely.

Fantezii de dudue¹⁾ e titlul unui elegant volumaș de versuri, datorite cunoscutei poete umoristice Mimi-Pinson.

Mimi Pinson a publicat prin „Furnica“ și „Tivilcazon“ foarte multe versuri, cugetări și schițe umoristice.

Culegerea de poezii „Fantezii de dudue“, scrisă cu multă artă de versificație, e un amestec de stife duioase, vesele și pesimiste.

Dupăcum ne spune în „Motto“ dedicat Tiliei, Mimi Pinson, ca și Figaro, râde, ca să nu plângă.

„De plângi sau râzi drăguța mea
Rămâne viața tragedie...
Și cum nu poți scăpa de ea
A râde 'i o filozofie...“

„Duduia“ care visează în cele mai multe poezii ale Mimi-Pinson, ar vrea să-și facă rochia din atlasul „bleu-pal“ al cerului, să se împodobască cu stele și gătită astfel

Comanda-mi-aș evantaliul chiar măestrului zefir
Impletit din flori de lotus și din foi de Trandafir
In a mărilor oglindă mi-aș privi costumul nou
Și zâmbind, m'aș urca mândră în al soarelui landou!

Ar vrea să aibă un regat unde
..... să nu fie nici cucoane și nici fete
Numai cavaleri în zale, cu ochi mari și negre plete!

„Duduia“ așteaptă un Făt-Frumos pe care-l va primi:

Eu în haină de lumină și la piept c'un trandafir
Aș primii zimbînd cochetă așteptatul musafir
Și as aprinde 'n larga sală candelabrele de stele
Iar în zări aș lăsa norii să coboară în lungi perdele

Iar eu roșie ca mărul aș zâmbi și aș tăcea,
Tu stăpânitorul lumii iară eu stăpâna ta!

În poezia „Spleen“ (pag. 9) duduia e romantică:

Prin ferești când și-o ivi luna, fața ei senină
Va așterne pe al meu chip val de aur și lumină

¹ 62 pag., cu două ilustrații, 1 leu.

Iar eu voi dormi frumos cu mânuțele pe piept
Ca să nu visez nimica și să nu mă mai deștept!

Mimi Pinson nu e multămită că s'a născut poetă: Iar fi plăcut — ciudată dorință — să fie un poet, care fură inima fetelor:

Cu hainele de scumpă catifea
Cu pălărie mare pe-o ureche
Un Făt-Frumos din basme le-aș părea
Un trubadur superb, de moda veche...

Dar soarta vai îmi fuse crudă soacră
Căci nu sânt trubadur, ci trubadură...
Cucoanele îmi dau guriță acră
Și în loc de amor, invidie și ură!...

Neputând fi poet, eroina visează căsnicie cu un poet; pe care l-ar îngriji cu mult devotament. În „Ruga Strengăritei“ (pag. 21) făgăduiește tot felul de bunătăți:

Și ce gospodină-aș fi!
Iași găti frumos bucate.
Pururea l-ar mulțumi,
Nici prea dulci — nici prea sărate

Am postit întregul post
Ca să-ți fac pe voie, Tată!
Fă-mi și mie acuma rost
Să-l sărut măcar odată!

Acest dor, revine și în pag. 29, ceva mai puțin prozaic de data asta:

Aș vrea să fiu iubita unui poet faimos
Cu fața ca de marmor, cu lungi și negre plete..

Din „Tablou de primăvară“ reproducem o strofă:

Doruri dulci și pătimașe se strecoară prin corsete
De roșesc, suspină tainic grațioasele cochetel
Cupidon pe străzi se plimbă preschimbând în Donjuan
Îmbrăcat pe datorie, ferchez fără nici un ban...

Ce sugestivă e „Melancolia“, dela pag. 391..

Ah, dulcea mea copilărie
În veci nu te voi uita
Cu nesecata veselie
Și cu bastonul lui papă!..

La pag. 57, ne impresionează idila Sevastiței, pe care

De nevastă-o cere Nae, și-o curtează un poet...

„Nae-i comersant cu vază, îl cunoaște tușă Vera
„Iar poetul, vai de lume, e un „pauvre“ tombatera“

Astfel o descântă zilnic onorabilii părinți
Sevastița cea smerită pleacă ochii ei cumiști

III.

De vre-o trei săptămâni Dolvet murise strivit de un tranvai, cum să întâmplă și în viață; moartea asta făcî chiar o mare impresie asupra cetitorilor foiletonului și Foureade nu primise decât un acout de 500 franci. Totuș ordinaul de a-l ucide pe Dolvet neapărat, nu-l lăsa să se îndoiască că Haltz primise toată suma făgăduită.

Robert Haltz, deși avea intențiile cele mai bune din lume, amânase mereu ca să-și plătească colaboratorul. Mai întâi trebuia să plece la Niza; se gândi că-i va trimite banii de acolo. Apoi odată sosit la Niza se gândi că e o prostie să mai facă cheltueli cu poșta. Amână plata până la întoarcere. Apoi mai era preocupat și de alte afaceri: piese de teatru, romane, o nouă colaborare îl făcure să uite pe Foureade; iar cu femeile și cu chefurile banii se duceau gârlă. Acuma răspunde și el la scrisorile lui Foureade în mod vag, dând vina pe Salvat, și o dată răspunsul trimis nu se mai gîndea. De, îl va recompensa pe Foureade altfel; și apoi Foureade n'avea cheltueli, navea amante, nu avea vicii: era bogat! Cam tipă el nu e vorbă, dar bah! încă îl invidia pe Foureade, care nu avea nevoie să scoată vecinic aur din creier.

Deja Haltz începea să-i vorbească lui Foureade de-o nouă colaborare, pipăind terenul; căci Foureade avea talent. La ceea ce scria nu era nevoie de nici o îndreptare. Halz nici măcar

numai citea ziarul. Primele capitole îi fură de ajuns. Era superb. Numai când va apărea volumul în librărie o să-l mai răsfoiască și atîta tot.

Într'o dimineață îl întâlni pe Salvat:

— Ia spune-mi, Halz, îți cetești romanul?

Nu se mai văzuseră decînd cu pățania.

Haltz începî să rădă.

— Tot n'ai mai uitat! strigă el. Haide, mărturisește că a fost bună!

— Oh! foarte bună. Dar mai sunt altele și mai bune.

Și la rîndul lui îl lovi părintește pe umăr pe Haltz:

— Cetește-ți romanul, dragă, cetește! face să-l cetești.

— Zeflemistule! zise Haltz.

Totuș cînd fu singur cuprins de oarecare grijă, cumpără un număr din ziar. Aproape îndată îl izbi un nume care se repetă mereu, umplea coloanele numelui de Haltz, aproape al lui. De unde venea personajul acesta care nu figură în planul convenit? Haltz răsfoli colecția. Înțelese în curînd că personajul acesta era un ticălos și mai reușit ca Dolvet și că mai ales propriul său portret era indicat într'un mod și mai teribil decît al directorului.

Salvat spusese adevărul.

Era lucru nostim să te vezi injurat în propriul tău ziar. Dar să te injuri tu însuși și să iscălești, asta fără îndoială era și mai nostim. Și apoi mai erau și greșeli de tipar; câteodată

în loc de Haltz, se tipărise Holtz și la ultimul număr, foiletonul era iscălit Haltz.

— Bravo! bine mi-a jucat-o.

Îndată, Robert Haltz trimise o mie de franci. Dar Haltz avea o viață rezistentă. Nu muri ci se îmbolnăvi numai greu.

— Mă al dracului! zise Haltz.

Și era cu atît mai furios cu cît Salvat împingea cruzimea până a trimite la dînsul să afle dacă merge mai bine.

Timp de câteva zile, boala canaliei de Haltz fu interesul foiletonului. Va muri? Se va vindeca? Publicul se pasionă. Salvat primea scrisori cari votau pentru moarte, altele cari preferau vindecarea. Totuș mergea rău de tot Haltz căci de câteori dădea semne că vrea să se scoale din pat, o sumă de bani trimisă lui Foureade îl trînteia iar la pat.

În sfârșit Haltz făcî socoteala și trimise lui Foureade toată datoria. Într'o dimineață sinistrul personajiu crăpă în mijlocul foiletonului.

IV.

Cînd romanul apărî în volum cu cele două personaje păstrate dar modificate la nume și la asemănare, se întâmplă că Academia avea tocmai un premiu de acordat. Și deoarece romanul era moral — canaliile crăpau și nu triumfau ca în viață și în unele cărți perverse, — *Canicula* fu premiata cu unanimitatea voturilor academicienilor.

Jean Reibrach.

Și ascultă în tăcere pe bătrâni, pe tușa Vera
Dar în ziua de logodnă a fugit cu tombatera!

Dela o vreme însă, Mimi Pinson constată că:

M'am plictisit de-atâta chin, i-au muzele de coade
Căci versurile-s fără haz și rimele schiloade.
Poetă azi cum să mai fiu, să cânt de flori și stele
O rimă până să găsec, ard biete chiftele!

Așa se plânge în monologul „Trubadura
gospodină“, (pag. 58) unde pare dispusă să se
lase de poezii și să-și vadă de bucătărie.

E un sentiment pe care, de multeori, îl
încearcă femeile-artiste. Cele fără talent în-
tr'adevăr, așa o sfârșesc: un an doi de diletan-
tism și apoi. Iș văd de bucate și de micile in-
trigi inerente firii de cucoană. Mimi Pinson însă
are prea mult talent, pentruca clocotul ciorbei de
pe foc să fie mai puternic decât clocotul inimei,
al poeziei...

Paul Hervieu autor dramatic celebru și mem-
bru al Academiei franceze, a fost decorat cu
cravata de comandor al legiunei de onoare. Co-
mentând această distincțiune, ziarul „Viitorul“
din București scrie cu multă dreptate:

„Din nefericire, la noi artiștii n'au norocul acelor
din alte țări. Vor fi oare mai puțin artiști decât cei străini?
Nu credem. Și nu credem, fiindcă cea mai mare parte din
lăutarii Bucureștiului sânt decorați. Dar pe lângă lăutari,
să nu uităm că mai avem și poeți, nuveliști, pictori, și o
multime de boemi anonimi, cari dacă nu cer asemenea di-
stincțiuni, cer în schimb posibilitatea de a se manifesta.
E dreptul lor, și pe acesta sântem dator să li-l dăm“.

Ernest von Wildenbruch unul din cei mai
mari scriitori ai Germaniei contimporane, a murit
zilele trecute.

A scris câteva volume de poeme, nuvele și
piese de teatru.

Cele mai de seamă opere ale lui sânt:
„Copiii Sibilelor“, „Sedan“, „Danaida“, „Gene-
ralul“, etc.

Wildenbruch moare încărcat de glorie și
onoruri, pe cari le merită îndeajuns.

Ernest Reyer, celebru compozitor francez,
a murit zilele trecute la Lavandru, în vârstă de
85 ani. A fost bun prieten cu Theophile Gautier
și Flaubert, din texturile cărora a pus pe muzică
unele.

Opera lui de căpetenie e *Sigurd*. A mai
scris *Desertul*, *Sinfonie fantastică*, *Statuia*, *Sacon-
tala*, *Erostrat*, *Salombo* și altele.

Reyer a fost critic de mare valoare, și om
de spirit.

A doua zi după căderea operei sale *Erostrat*,
el a scris într'un foileton:

„*Erostrat* a trăit puțin: abia de două ori.
Eu îmi închipuiam că o să aibă trei repre-
zentatii...“

Mai târziu, amintea că această operă s'a
cântat și la Bade, sub direcția artistică a lui
George Bizet.

Un decor magnific, în tabloul final, repre-
zentând năruirea templului din Efes, a mărit
succesul.

„— La Paris, scrie Reyer, acest tablou a
fost suprimat din motive economice: cei de-acolo
s'au mulțumit să se năruiască piesa!...“

Alexandru Dumas, fiul, a primit cea mai
gentilă invitație la prânz: trăgediana Rachel i-a
scris odată:

Scumpul meu prieten,

Vino, mâine, să dejunezi cu mine. N'o să
te prea amuzezi, fiindcă știi, eu n'am spirit; dar
poimâne, voui avea spirit: am memorie...

Jules Lemaitre, marele scriitor francez e
grav bolnav.

O trupă românească de operă — și operetă
sub conducerea cunoscutului muzicant și scriitor
Const. Grigoriu, va începe zilele acestea o serie
de reprezentațiuni, la Teatrul Lyric din București.
Elementele de valoare și operele alese (*Tosca*,
Rigoletto, *Cavaleria rustică*, *M-me Butterfly*,
Prințesa dolarilor s. a.) ne fac să punem multe
speranțe pe succesul acestei trupe.

Vom informa la timp, pe cetitorii noștri, de
mersul ei, iar dlui Grigoriu îi urăm:

— Într'un ceas bun!

SCRISORI DIN BUCUREȘTI.

Inceput de an.

Un cer senin, cu soare primăvăratec s'a
deschis deasupra Bucureștilor. Albastrul luminos
al cerului împarte noruleți albi, creți, dantelați,
deasupra coperișelor înalte.

Pe străzi se ridică aburi. Țigănci îndrăznețe
vând ghiocelii și micșunile. Trandafiri de seră,
îmbrățișați cu garoafe roșii încearcă înzadar să-ți
evoace o amiază de Mai: n'au nici parfumul, nici
culoarea florilor de grădină.

Pe ziduri, afișe mari vestesc baluri cu pri-
lejul carnavalului; trupe străine sosesc mereu.
Printre afișe, unele anunță reprezentațiile de
operă ale unei trupe românești. Să fie adevărat?
Ce bine ar fi!.. Ziaristii, câteva societăți de
binefacere, își anunță balurile. Aici, adevăratul
carnaval începe abia după sărbători. Crăciunul și
Anul Nou, au rămas încă zilele de petrecere ale
celor mici. „Elita“ le socotește zilele hărăzite
plebei, zile când băiatul de băcănie își îmbracă
haine noi, și-și lapadă șortul verde.

Cum petrece burghezimea.

Acum, după ce ele au trecut, în așteptarea
balurilor cari de aci încolo se n'firipează, să ne
aruncăm ochii înapoi și să vedem cum a petrecut
poporul aste două săptămâni.

Să vedem, de pildă, ce a făcut Domnu Nae.

Domnu Nae e ce vrei: șef de vardiști, băcan,
funcționar, constructor de cavouri sau pensionar.

Pe la cinci dimineața, în ziua de Crăciun,
domnu Nae și-a sculat copiii, s'a certat puțin,
fiindcă gulerul scrobitea jenă pe Ionel și a plecat,
cu tot neamul la biserică.

Aci, fum și cocoane multe. Nu-ți poți face
cărare. Domnu Nae împinge cu umărul și răsbește
hăt, taman lângă strana dascălului: Cucoana lui
domnu Nae a rămas cu copiii, cam pe la urmă.
Lume multă, fum gros, copiii n'au pus nimic în
gură: îi doare capul. Le e frig la picioare, deși
fruntea li e asudată. Palizi, după ce au stat trei
patru ceasuri în picioare, gata să leșine, micuții
așteaptă nerăbdători să se isprăvească slujba.

În sfârșit... Iată-i acasă. Cozonaci și cafea
cu lapte câtă vrei. Linuța e fată distinsă și ciu-
pește numai stafidele din cozonac. Pe la 10, se
pune masa. Acu să vezi!.. Sarmalele și găștele
pe varză și caltaboșii și prăjiturile parcă vin și
pleacă singure. E o simfonie păgână de furculițe
și pahare ciocnite, de făci care troznesc. Ochii
au licăriri reobșnuite, obrazii rumeneli rare. De-
getele mititeilor alunecă pe bucățile grase, se
înfing în șervetele albe ca zăpada și le împodobesc
cu linii galbene, unsuroase.

Dup'aceia, Domnu Nae s'a cam ametit și
se duce să se culce.

Copiii încetează orice șgomot și tăcuți, se
învărtesc în jurul pomului de Crăciun. Și ei se
miră mititeii de ce e cam plictisitor după
prânzul acestei sfinte zile și așteaptă cu nerăbdare
să vie seara. Când încep să se aprindă stelele
pe cer, pe pământ încep să colinde „stelele“
băeților, mult mai mari și mai frumoase decât
eternele făclii ale nopții...

...În fiecare seară așa, două săptămâni.
Cântecul irozilor și al lui „Adam dacă a greșit“
răsună profetic, mlădiat, de glasurile nevinovate
ale cântătorilor cu capul cam aplecat pe umăr.

Domnu Nae pofteste pe băeții cu steaua a
doua seară.

A treia seară își duce copiii la circ. La
anul-nou primește câțiva nepoți veniți cu sorcova,
își trimite și el copiii la câțiva veri și se in-
dignează:

— E ceva de speriat, domnule, în țara asta:
toată lumea îți cere bacșișuri... Na vardist, na
măturător, na și ție poștarule — ăsta face, săracul!

— și toată ziua „na!“ până seara. E ceva de
speriat, domnule!..

Până la bobotează, s'a văzut cu toate „tațele“
și cu toți „neica“ din Capitală. Iar la Bobotează,
ca să fie în rând cu toți creștinii, aruncă un pui
de jidan în apele turburi ale Dâmboviței...

Carnavalul și „băieții“.

„Băieții“ sânt: Șandor sau Tănase, calfă
de cismar, ucenic de tâmplărie, calfă de bărbier,
ucenic la manufactură, băiat de prăvălie sau
ungurean. (Ungurean, adică fecior în casă...)

Ei au numai o zi liberă, în tot carnavalul
și o petrec cu un franc și jumătate, dat de
stăpân. Ii vei găsi în galeria circului, poate a
teatrului, la baracele cu „darea de semn“, de pe
cheiul Dâmboviței, pe maidane sau în brațele
unei slujnicuțe durdulii.

Calfele petrec în cârciumă, cu flașnete și
armonici.

...Dar în glasurile muzicilor, ca într'o par-
titură din Wagner, ei tot mai deslușesc un șgomot
de cană, un hârșcăit de rânduș, un geamăt de
nicovală, — fragmente din eterna muzică a celor
năpăstuiți...

Carnavalul și „intelectualii“.

Fie socialist, fie reacționar, intelectualul e
ateu. Și-a pierdut credința demult. Nu-l mai far-
mecă nici tânguitorul glas al clopotelor, nici lumi-
nile tainice ale candelor. Mirosul tămăiei îl
indispune, iar sărbătorile creștinătății îl plictisesc.
Câteva zile înainte de sărbători, el nu se vede
iar la Crăciun rămâne cu gulerul neschimbat.
Doarme mai mult ca de obicei, se scoală bosumflat
și se duce la cafenea. Se ceartă cu chelnărul
fiindcă nu zărește gazete proaspete și fiecărui
prieten i se plânge împotriva „barbarelor obiceiuri“
cari revia în fiecare an; îl revoltă oamenii gătiți,
cari par mâncați bine, cucoanele cu jacheta nouă,
prăvăliile închise și toată „inactivitatea zilelor
de carnaval“.

...Vă pare ciudat? Ei da, intelectualul,
boemul, visătorul, care nu lucrează nimic 365 de
zile pe an, e revoltat de „inactivitatea“ zilelor
de carnaval...

Alte petreceri.

Niciodată nu sunt mai vizitate berăriile și
„teatrele de varietăți“, mai mult ca pe vremea
carnavalului.

Și sunt multe berării și teatre de varietăți
în București. Poate mai multe decât trebuie —
și totuși, de multeori nu mai găsești loc, atâta le
cercetează bucureștenii.

La „teatrele de varietăți“ cântărețe ieșite la
pensie vin după „africanii învârtitori“ sau „omul
șarpe“. Scamatori grozavi și clowni muzicali, apoi
altă cântăreață ieșită la pensie, și dup'aceia, un
negru glumeț. Publicul aplaudă și e mulțumit că
nu mai plătește chetă. Berea și șvartul nu prea
sunt bune, e drept, dar negrul e foarte glumeț.
De dragul lui, râde și funcționarul dela domeniul
întârziat acolo, și ceata de studenți, care vine
dela Lyric. Se petrece bine, până la trei, spre
ziua. Ofiterii au dispărut unul câte unul, cu câte
o cântăreață; pe la un colț, mai arde câte o
lampă, la lumina căruia un domn chel face
semne de înțelegere și neînțelegere cu o „șanteză“
îmbrăcată... O trăsură cu coșul ridicat — un
vardist în drum — departe, un cocoș — peste
drum, un corector de noapte care și-a sfârșit
slujba, — și 7 Ianuarie se duce.

Deacum, s'a isprăvit cu cei de jos. Patri-
cianii își comandă costumele, pietrele scumpe
sunt puse la încercare, balurile se pregătesc cu
șgomot. Frumoasele doamne tremură de emoție.
Un preludiu de orhestră. Semnul e dat, — și
fastul începe.

10 Ianuarie 1909.

E. Victor.

ECONOMIE.

Sistemele cooper. Schulze-Delitzsch și Raiffeisen*)

IX.

Băncile populare după sistemul Raiffeisen, neadmitând în principiu, cotizațiunile, părțile sociale ale membrilor, pe care le înlocuiesc cu vremea prin fondul social indivizibil, despre care am mai vorbit, trebuie printr-o „politică de bancă rațională“ să-și procure mijloace bănești neceitate de cererile de credit ale societărilor.

„Politica de bancă“ a sistemului raiffeisian diferă mult la aceea propovăduită de Schulze-Delitzsch. La Raiffeisen „capitalul străin“ — împrumuturile, contracte de bancă sau depunerile spre fructificare intrate în bancă — joacă un rol mult mai mare, alcătuiește, în deobște, partea însemnată a mijloacelor disponibile. Procurarea „capitalului străin“ se săvârșește de către bănci, în chip lesnicios, — creditorii și depunătorii băncilor, câștigând încredere deplină, prin existența răspunderii solidare și nelimitate dintre societari. Dar Raiffeisen, tot din considerațiuni practice, a recomandat băncilor sale contractarea de împrumuturi sau primirea de depuneri cât mai mici și dela câți mai mulți dintre locuitorii sau chiar societarii, cari își au gospodăriile lor, cari trăiesc în comună sau comunele, unde banca populară și-ar întinde cercul de operațiuni. — O normă foarte bună, din mai multe puncte de vedere; — în primul rând, însă, fiindcă întrebuintarea sumelor aduse în bancă, poate fi veșnic supravegheată de către cei cari au pus la dispoziție capitalurile. Încrederea în bancă, astfel, nu va fi zdruncinată decât atunci, când ar exista motive bineintemeiate. Și tocmai din cauza apropierei locale a acelor, cari pun la dispoziție sumele necesare, de funcționarea și administrarea băncilor populare este un factor de menținere a încrederii în trăinicia băncii.

Luându-se ca depuneri sau împrumuturi, sume cât mai mici dela cât mai mulți, se caută și să răusește a preveni banca de primejdia unor retrageri a tuturor depunerilor sau lichidării întregului credit pus la dispoziția ei, în vremuri grele de criză.

Toate acestea sunt măsuri cumpănite, măsuri preventive, de care însă băncile raiffeisiane au avut norme să nu facă uz decât arareori. Chiar în toiu panice, ce străbătuse întreaga piață financiară, în timpul războiului Francez German — băncile raiffeisiane, nu au suferit nici o atingere neplăcută. Încrederea față de ele, a rămas aceeași, în timpuri normale ca și în vremuri de restriște.

Terminul de plată al împrumuturilor contractate sau cel de restituire al depunerilor încredințate băncilor este, în regulă generală, lung (de 3 sau 6 luni). Fixarea acestui termen lung este iarăși o măsură de siguranță față de felul deosebit al creditului micilor producători agricoli. Creditul acordat de băncile populare, plugarilor, nu poate fi mai mic, în cele mai multe cazuri, 9 luni; ba, sunt excepții, când împrumuturile întrebuintate pentru scopuri productive în agricultură, pot fi restituite numai într'un an, doi sau chiar mai mulți.

De oare-ce există o nepotrivire între termenul împrumuturilor acordate și termenul de restituire al depunerilor spre fructificare primite sau ale sumelor luate ca împrumut de băncile populare sătești, Raiffeisen a introdus cauza în actele de împrumut ale debitorilor, prin care se rezervă dreptul băncii a cere restituirea banilor împrumutați, în cazuri excepționale, în curs de 4 săptămâni. Iată o măsură drastică, din fericire neaplicată nici odată, sau numai față de împrumutații răuplatnici, — pentru a se înlătura, la nevoie, primejdia ce ar izvorî din dizarmonia ce este între operațiunile active și cele pasive ale băncilor populare raiffeisiane.

*) Vezi „Țara Noastră“ Nr. 35 din 1908.

În mai toate băncile după sistemul Raiffeisen, capitalul străin întrece cu mult capitalul propriu, din sumele disponibile întreprinderii; aceasta se observă în deosebi, la băncile mai tinere și la băncile mai mici din organizația raiffeisiană — cel puțin în germania. La băncile mai puternice proporția între capitalul propriu și cel străin ie o tendință contrară — prin strângerea „fondului social indivizibil“ menit să ție locul părților sociale individuale, și alimentul cu partea cuvenită dividendelor; am arătat că Raiffeisen, în principiu, e împotriva dividendelor, iar, acolo, unde legea cere remunerarea părților sociale, el pretinde fixarea unui maximum destul de modest pentru dividende...

Îndeobște, operațiunile pasive ale băncilor raiffeisiane se resumă la împrumuturi contractate, dela societari adesea, și la depunerile spre fructificare luate și dela nemembri.

Prin introducerea așanumitelor „care de economie“ băncile raiffeisiane și nu numai ele caută să lărgească cât mai mult, să cultive cât mai adânc spiritul de economie al micilor depunători...

Din punct de vedere al operațiunilor pasive, băncile populare raiffeisiane, având în vedere îngrijirea, dezvoltarea spiritului de economie, — sunt bănci de economie... Dealțminteri, mi se pare că am mai spus cândva, băncile raiffeisiane, după indoitul lor scop, — iau numele de „bănci de economie și credit“ — Spar- und Darlehens-kassen Vereine*

Unii chiar văd în școala spiritului de economie a băncilor problema de căretenie a acestora. „Căci banca cooperativă nu e întemeiată ca un canal de credit menit să stabilească comunicația între rezervoarele capitaliștilor și locurile sece-toase ale celor lipsiți de capitaluri“*) Rațiunea ei de a fi este economia. Creditul în cazul nostru e o sămânță numai, din care economia poate răsări. Prin economie numai, ajungi la o mai bună înstărire, și chiar la o altă concepție asupra vieții gospodărești.

Întrucât privește operațiunile active, principala ramură de activitate a băncilor raiffeisiane e acordarea de împrumuturi numai la societari, cu o dobândă cât se poate mai redusă, — un credit pe cât ieftin pe atât de mult pus la îndemână solicitorilor — numai pentru scopuri productive și pe termene lungi, mult mai lungi decât să obișnuiește la acordarea împrumuturilor de către băncile schulpiste. Cele mai multe împrumuturi sunt pe credit personal cu doi giranți. Creditul pe schimb răsbate greu iar cel în cont-curent se ivește rar între băncile sătești și membrii lor. Numai în cazuri excepționale, avem, în băncile raiffeisiane, împrumuturi ipotecare; dealțminteri, creditul personal și mobilier — nu și cel imobilier — în agricultură găsesc satisfacerea lor prin băncile populare...

În rezumat, putem spune cu privire la „politică de bancă“ a sistemului raiffeisian: ea e condusă de spiritul cantativ, de dorința de a procura un credit ieftin celor nevoieși, de a face școala simțului de economie, în primul rând.

Deci, și prin operațiunile financiare, nu numai prin firma lor morală, băncile raiffeisiane caută să înlătuiească țelurile adevăratei cooperățiuni.

În băncile raiffeisiane, la cele mai multe, întâlnim încă, în afară de operațiunile de bancă, — filiale, secțiuni pentru vânzarea și cumpărarea în comun a produselor sau uneltelor societărilor; aceste filiale fac parte integrantă din bănci și nu au o ad-ție deosebită... Rezultatele obținute de secțiunile pentru mărfuri, în băncile raiffeisiane, sunt foarte mulțumitoare. Raiffeisen a înțeles dela

*) Co-Operative Banking, Its Principles and Practice by Henry. W. Wolff (Chapter VI: Co-operative Banks as Lavings Banks, p. 123). London 1907.

Început că într'o comună rurală cu greu vei afla alte elemente de conducere pentru tovarășii independente. Astfel, pe deoparte din cauza lipsei de ad-tori, pe de alta din pricina afacerilor simple, — relativ simple —, ce numitele filiale sunt chemate a îndeplini, s'a înțeles dela sine că, fără nici o primejdiure pentru operațiunile de bancă, ele pot fi încorporate în băncile populare. Plugarii nu mai au nevoie să înființeze syndicate deosebite. Banca raiffeisiană, printr'o modalitate ușoară le procură îngrășăminte, semințe, unelte de calitate sigură și pe preț convenabil, ba, la nevoie, și aceasta mai rar, strânge grânele și alte produse țărănești, laolaltă, și le vinde direct, fie marilor case comerciale fie consumatorilor.

Și aceste filiale pentru mărfuri în băncile sistem Raiffeisen dovedesc încă odată tendința acestora de a avea un rol hotărâtor, cât mai mare, în viața economică a plugarilor... Cămă-tarii se ascund adesea nu numai în pielea grosolană a cărciumarilor, ci și în piei mai spălate, și chiar în lupii imblânziți cu lână de oaie...

Iarăși, numai având înaintea noastră ideile călăuzitoare ale lui Raiffeisen, vom fi în stare să înțelegem pe deplin normele adoptate în administrația băncilor sale populare, Conducerea instituției trebuie să fie privită ca o îndeletnicire de cinste, ca o operă de binefacere din partea celor mai aleși din comună. Conducerea instituției se cuvine educatorilor desinteresați ai poporului nevoiaș, celor în care simțul vechiului creștinism trăiește ca o forță vie.

De aceea, administrația băncilor raiffeisiană nu primește nici retribuție materială. Vechiul dispreț al „părintelui Raiffeisen“ împotriva „goanei după câștig“ răsuflă și aci. Nu vii cu drepturi, ci numai cu datorii — cu datoria cea mare de a lucra pentru alți — într'o bancă populară. Asta, de fapt, se spune oricărui mare tovarăș din băncile sistem Raiffeisen.

În administrație, toate organele, „consiliul de administrație“ „cenzorii“ spre pildă, nu primesc nici o retribuție, oricare ar fi capitalul de exploatare, afacerile săvârșite, într'o bancă sistem Raiffeisen. Singura funcțiune răsplătită materialmente, însă răsplătită într'un chip destul de modest, este aceea a casierului — contabil, întru îndeplinirea căreia e nevoie la un sacrificiu de timp.

Ni se va răspunde, de cei puțini cunoscători ai vieții și moravurilor dela țară, ca aceste reguli de administrație, — sunt izvorâte dintr'un idealism al unui om subjugat de o idee, ce nu vede pe semenii săi cu toate calitățile și cu toate defectele firei umane.

Cuvântul nostru la aceasta obiecțiune — sunt însăși faptele. Vedeți, în mai toate țările din vechiul continent, iar acum, în ultimul timp, chiar în colonii — că există zeci de mii bănci raiffeisiane, care rămân credincioase tuturor normelor expuse de părintele cooperățiunii agricole... Priviți în față, realitatea! — Câte lături frumoase ale sufletului omenesc nu a desvăluit în plină lumină, rodnică, creștineasca muncă pe ogorul tovarășilor!... Prea se trimbițau osanale puterii egoismului, și se nesocotea cu totul altruismul ca forța deopotrivă de îndreptățită, fundamentală a vieții economice!... Raiffeisen a fost unul dintre puținii cari a chemat arătând prin fapte, chemarea sa, altruismul la locul său de cinste în acțiunea socială... Și administrația desinteresată a celor mai mulți conducători de bănci populare, alcătuiește dovada nimerită întru aceasta...

Administrația gratuită a băncilor populare, o dogmă păzită cu sfințenie și azi în organizația Raiffeisen, este povată tot atât de prețioasă ca și înlăturarea în principiu a dividendelor, spre a nu lăsa să se străcoare pofta, setea de câștig, în instituțiunile, care se folosesc de bani numai ca mijloc, nici decum ca scop. — Mai sunt încă câteva norme de ad-ție interne, cari nu au mare importanță și, în fond, nu se deosebesc atât de

acele cunoscute în sistemul Schulze-Delitsch. Le lăsam laoparte, ca să trecem la normele adoptate pentru organizarea centrală.

*

Organizația centrală a venit în mod firesc odată cu răspândirea tovărășiiilor sătești; ea este ulterioara organizației centrale schulziste și diferă în unele puncte de aceasta.

Insăși Raiffeisen a contribuit la înființarea Uniunii generale și Casei Centrale a tovărășiiilor sătești, înlocuite după sistemul său, în Neuwied pe Rin.

Atât Uniunea generală cât și Casa Centrală din organizația lui Raiffeisen sunt bazate pe principiile de centralizare și nu admit ca membre decât băncile populare, cari țin seama în totul de ideile reiffeisiane.

Uniunea generală din Neuwied, întrucât privește numărul membrilor, este a doua uniune de seamă din Germania. „Casa Centrală“ are 2 secțiuni: una pentru schimbul de mărfuri (*Warenerverkehr*), iar alta numai pentru operațiunile de banca (*Geldverkehr*).

„Casa Centrală“ din Neuwied, la început înființată ca societate cooperativă pe acțiuni, iar acum transformată în centrala cu părți sociale subscrise de băncile raiffeisane, a adoptat în totul, poate prea mult, o conducere centralizată; „casele centrale regeniale“, răspândite aproape în întreaga Germanie, sunt aproape filiale ei — fără nici o acțiune hotărâtoare în mișcarea cooperativă sătească a diferitelor ținuturi.

Acum, în ultimul timp, se observă și în organizația centrală Raiffeisen, în principiu nu poate avea decât aceleași scopuri generale ca și organele centrale ale tovărășiiilor schulziste, o puternică tendință către descentralizare.

*

Dacă ținem acum, să știm după ceam făcut cunoștința în trăsuri generale cu ambele sisteme de bănci populare, care este deosebirea între ideile lui Schulze-Delitsch și Raiffeisen cu privire la operațiune, mărturisim că aproape toate deosebirile între sisteme sunt cerute de împrejurările deosebite (ale vieții orășenești sau sătești) în care s'au ivit.

Acestea deosebiri decurg însă, ca o urmare firească din ideea fundamentală care predomină pe fiecare din cei 2 măestri ai cooperatiei.

Putem înțelege și admite ușor introducerea capitalului propriu, prin părți sociale individuale, remunerația personalului ad-tiv, acordarea de dividende, în băncile schulziste, precum, deasemenea putem pătrunde rostul capitalului social indivizibil, munca onorifică a ad-ției, conlucrarea dividendelor în băncile populare raiffeisiane, dacă nu pierdem din vedere marea deosebire ce există între viața economică și mentalitatea mediului pentru care fiecare din sisteme.

Dar, ideile fundamentale, după umila noastră părere, care despart sistemele sunt acestea: Schulze-Delitsch marele reformator, neobositul propoveditor al liberalismului social, înzestreată sistemul său cu puterea „ajutorului reciproc“, iar Raiffeisen însuflețește opera sa cu inima creștinismului *caritatea*. — „Ajutorul reciproc“ se manifestă, și nu totdeauna ca o valoare socială neîndoioasă, în viața oamenilor cu mai multă tărie. Altarul „carității“ este în aerul liber și curat din viața, patriarhală încă, a satelor. Și caritatea mai mult decât ajutorul reciproc e sufletul cooperatiei! De aceea inima lui Raiffeisen sta deasupra spiritului lui Schulze-Delitsch — cel puțin întrucât privește propoveduirea adevăratelor teluri ale cooperatiei.

Liteni, Ianuarie 1909.

Dr. I. Răducanu.

ȘTIRI.

Congresul Partidului liberal din România. Dumineca trecută, în sala Eforiei din București, a avut loc un mare congres al partidului Național Liberal din România. Au luat parte la acest congres, care a avut de scop proclamarea și recunoașterea de șef al partidului pe dl Ionel Brătianu, toți reprezentanții autorizați ai liberalismului Român.

Congresul a avut o atitudine impunătoare. Au vorbit d-nii P. S. Aurelian, M. Pherekyde, general Budișteanu, Emil Costinescu, C. Stere, N. Gane, Ilariu Isvoranu și I. I. C. Brătianu.

„Coloniile Macedo-Române și tinerețea lui Andreiu baron de Șaguna“, e subiectul conferinței părintelui Gh. Tulbure, ce o va desvoldă în sala festivă a „Asociației“ Duminecă 31 n. l. c.

Corpul învățătoresc din Poiana, a aranjat pentru astăzi o „Producțiune școlară“ în sala cea mare a școlii din Deal.

Conferință. Dumineca trecută a continuat șirul conferințelor la „Casa Națională“ d-șoara Dr. Eleonora Leményi. D-șoara Leményi a vorbit despre *Faust* al lui Goethe. Conferințara a stăruit asupra tradițiilor medievale din cari s'a înfiripat legenda germană, a înfățișat peripețiile ei de desvoldare și a expus cu multă claritate subiectul capodoperei lui Goethe, dând pe lângă lămuririle de ordin istoric-literar și unele caracterizări nimerite asupra celebrei creațiuni. D-șoara Leményi a fost viu feliicitată de asistența număr-oasă pentru zelul și munca prestată.

Un mare concert organizează „Reuniunea Sodalilor Români“ din localitate. În vederea aceasta d-l Victor Tordășanu, harnicul președinte al „Reuniunii“, supraveghează zilnic repetițiile corului de meseriași.

Năvălirea Turcilor în Bulgaria. Mobilizarea armatei bulgare. Unele ziare confirmă știrea că ministrul de războiu Nicolaieff a dat ordinul ca armata bulgară să fie mobilizată în cel mai scurt timp. Vestea răspândită că Turcii vor năvăli în Bulgaria ca să ocupe două ținuturi locuite de Turci a alarmat întreaga Bulgaria. Un singur pas în acest sens făcut de armata turcă ar fi un cazus belli pentru guvernul bulgar.

Conjurație în armata austro-ungară. Presa maghiară se ocupă mult cu o senzațională descoperire a autorităților militare. Se zice adevărat că în regimentul 70 de infanterie s'a descoperit o conjurație a soldaților Sârbi în favorul agitațiilor Sârbești. Au fost arestați soldați mai mulți și nouă subofițeri. Un ofițer este acuzat că s'ar fi dus în Croația spre a face acolo propagandă pansirbească.

Groznică nenorocire într'o mină din sudul Africei. Se telegrafiază din Johannesburg, că în urma ploilor, cari au căzut în ultimul timp, mina de aur dela Witwatersrand s'a surpat în momentul când se aflau mai mulți lucrători în mină. Au fost omorâți 160 de lucrători, parte albi, parte indigeni.

O scrisoare sârbească către țarul Rusiei. Ziarele din Belgrad publică o scrisoare a „bătrânilor voluntari ai Drinului“ către Majestatea Sa Imperială Țarul tuturor Rușilor Nicolae al II-lea. Printre multe copilării, care te miri cum au fost publicate într'unele gazete serioase, sunt și cuvinte călduroase și rugăminți sincere către „tatăl slavilor“ pentru unitatea țărilor sârbești.

Rafineria dela Orșova distrusă. Rafineria de petrol dela Orșova a fost distrusă de un incendiu.

Pagubele sunt de 12 milioane de coroane; nu sunt victime.

50,000 persoane manifestând pentru votul universal. Social-democrații au făcut o manifestațiune în Berlin la care au luat parte cam la 50,000 persoane strigând: Trăiască votul universal! Nu se' semnalează incidente.

Proprietar-editor: OCTAVIAN GOGA.
Red. responsabil: DEMETRU MARCU.

Correspondent

tânăr, pentru limba română-maghiară având și cunoștința limbii germane, eventual practicant cu salariu, se caută pentru un birou mai mare.

Ofertele să se înainteze la Administrația „Țării noastre“.

2-3

„GEOGEANA“,

instituit de credit și economii, societate pe acțiuni
— în Geoagiu (Algyógy). —

Primește depuneri spre fructificare:
Cu 4½%, dacă anunțul e scurt.
Intrucât permite starea casei, aceste se replătesc și fără anunț.

Cu 5%, dacă sumele sunt cel puțin de 500 cor. și termenul de anunț 15 zile.

Cu 5½%, dacă se depun sume de 1000 - 2000 cor. cel puțin pe 1 an, cu anunț statutar.

Sume mai mari, după învoeli speciale.

Depuneri de ale corporațiilor culturale se retribuesc cu 6%.

Darea de interese o plătește institutul.

Interesele se capitalizează de două ori pe an: în 30 Iunie și 31 Decembrie.

Depuneri și ridicări se pot face și prin poștă, ori prin mandate de cec. De asemenea punem la dispoziția celor doritori casete de economizare.

3-12

Direcțiunea.

„Cassa de păstrare în Mercurea“

— societate pe acțiuni. —

Primește depuneri spre fructificare cu interese de 4½%, dela Cor. 1000 — în sus pe lângă anunț de 180 zile cu interese de 5%, iar dela suma de Cor. 10,000 în sus cu anunț de 360 zile cu interese de 5½%.

Interesele după depuneri se capitalizează de 2 ori pe an, și anume la 30 Iunie și 31 Decembrie st. n.

Darea de interese o plătește institutul separat.

Depuneri și ridicări se pot face și prin poștă.

Acoardă împrumuturi pe cambii; cambii cu acoperire ipotecară; obligațiuni cu caventați; pe ipotecă; credite de cont-curent pe lângă asigurare ipotecară sau hârtii de valoare (acțiuni dela bănci și efecte publice).

Etalonul de interese variază între 6½%—8%, fără nici o proviziune.

6-20

Direcțiunea.